

Tjänsteskrivelse

2024-02-12

Diarienummer: 24ON72

Handläggare:

Elin Fridell
026-421 32 20
elin.fridell@gavle.se

Nämnd:

Omvårdnadsnämnden

Förenklat beslutsfattande för vissa insatser enligt socialtjänstlagen

Förslag till beslut

Att ge sektor Vårld i uppdrag att genomföra en djupgående analys inför en eventuellt förändrad hantering av förenklat beslutsfattande enligt SoL 4 kap. 2 a §, där analysen innefattar en översyn av

- ålderskriterierna, som idag ligger på 65 år,
- Gävle kommuns Kundtjänst tar över ansvaret att registrera beslut enligt SoL 4 kap 2 a §.

Sammanfattning av ärendet

2018 infördes ett tillägg i SoL (Socialtjänsten) rörande att socialnämnden erhöi befogenhet att erbjuda hemtjänstinsatser till äldre personer utan någon föregående behovsprövning. Bestämmelsen i 4 kap. 2 a § gäller för hemtjänstinsatser och är frivillig för kommunerna att tillämpa.

Omvårdnadsnämnden i Gävle kommun beslutade i november 2018, dnr 18ON283, att fr o m 1 maj 2019 införa förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre gällande insatserna städ, tvätt, inköp, matdistribution, trygghetstelefon samt avlösning i hemmet enligt socialtjänstlagen.

Statistiken visar att förenklat beslutsfattande har haft ett svagt genomslag i Gävle kommun och omkring 2-3% av aktuella kunder har ansökt om bistånd i denna form.

Vidare visar statistiken att ca 60% av de kunder som erhållit bistånd enligt SoL 4 kap. 2 a § har varit över 80 år.

Det är möjligt att en förändring där Gävle kommuns Kundtjänst skulle ta över ansvaret att registrera beslut enligt SoL 4.kap 2 a § i stället för biståndsenheten skulle kunna vara mer kostnadseffektivt för Gävle kommun. Övriga förändringar skulle sannolikt ha en mycket liten effekt vad gäller ekonomiska besparingar i dagsläget eftersom nyttjandegraden är låg. Den potentiella målgruppen är dock stor, särskilt utifrån hur kriterierna idag är formulerade, och det skulle av den anledningen kunna finnas skäl att se över dessa för att förhindra eventuella ökade kostnader i framtiden.

Det inte gjorts någon utvärdering av förenklad biståndshandläggning sedan dess införande 2019. Det finns dock indikationer som tyder på att det finns otydligheter vad gäller syfte men även hur kriterierna idag är formulerade i riktlinjerna.

En mer djupgående analys bör därför prioriteras vid eventuella förändringar av förenklad biståndshandläggning enligt SoL. 4 kap. 2 a §.

Bakgrund

2018 infördes ett tillägg i SoL (Socialtjänstlagen) rörande att socialnämnden erhöll befogenhet att erbjuda hemtjänstinsatser till äldre personer utan någon föregående behovsprövning. Bestämmelsen i 4 kap. 2 a § gäller för hemtjänstinsatser och är frivillig för kommunerna att tillämpa.

Inom begreppet *hemtjänst* kan såväl personlig omvårdnad som service ingå. Det kan vara ledsagning eller andra insatser som behövs för att bryta isolering eller insatser för att den enskilde ska känna sig trygg och säker i det egna hemmet. Vidare kan det även vara insatsen trygghetslarm/trygghetstelefon. Av tillägget framgår att samtalsstöd och rådgivning kan erbjudas med stöd av 4 kap. 2 a § SoL. Det är upp till kommunerna själva att avgöra vilka typer av hemtjänstinsatser, och i vilken omfattning dessa ska erbjudas äldre personer enligt den nya bestämmelsen. Korttidsplatser omfattas dock inte av bestämmelsen.

Enligt lagstiftaren ligger det inom kommunernas befogenheter att i sina riktlinjer för handläggning närmare precisera vilken ålder som kan anses vara vägledande vid handläggningen av olika typer av ärenden om ansökningar om hjälp och stöd till äldre. Med den nya bestämmelsen görs ingen föregående behovsprövning. Det kommunen har att förhålla sig till är att den som ansöker om en sådan hemtjänstinsats uppfyller de kriterier som kommunen själva har fastställt i sina *riktlinjer*.

Syftet med befogenheten om förenklat beslutfattande för äldre är att förstärka inslagen av förebyggande insatser genom att generella hemtjänstinsatser tillgängliggörs i ett tidigt skede, vilket lagstiftaren bedömer också kan minska eller skjuta upp behovet av mer omfattande äldreomsorg.

Förenklat beslutfattande enligt 4 kap. 2 a § kräver i jämförelse med 4 kap. 1 § en högre arbetsinsats samt ett större ansvar av utföraren. Detta då det är utföraren som skall genomföra en kartläggning av livssituation, kontaktuppgifter, hälsa och behov för att kunna verkställa beslutet. Så snart kunden har behov av insatser som inte omfattas av förenklat beslutfattande, ska en traditionell handläggning göras av en biståndshandläggare.

Införandet av förenklat beslutfattande i Gävle kommun

Omvårdnadsnämnden i Gävle kommun beslutade i november 2018 att införa förenklat beslutfattande om hemtjänst för äldre med början 1 maj 2019 gällande insatserna städ, tvätt, inköp, matdistribution, trygghetstelefon samt avlösning i hemmet enligt socialtjänstlagen. Enligt följande kriterier för den enskilde:

- är över 65 år och folkbokförd i Gävle kommun,
- själv kan ansöka om en eller flera av de insatser som omfattas av förenklat beslutfattande,
- inte behöver andra insatser om insatser inom hjälp i hemmet
- själv kan vara delaktig i utformningen av sin genomförandeplan,

samt:

- att ge sektorn mandat att kunna utöka insatser som omfattas av förenklat beslutfattande när så bedöms lämpligt.

Utredning

Nedan följer en sammanställning av statistik, omvärldsbevakning samt slutsats och vidare rekommendationer.

Statistik

Nedan tabell visar fördelningen av brukare (antal samt procent) som erhållit beslut enligt SoL 4 kap. 1,2a§§ i Gävle kommun under tidsperioden 2020–2023.

Typ av beslut	2020		2021		2022		2023	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%

4 kap. 1§	4169	97,02 %	4298	96,89%	4124	97,84%	4298	97,77%
4 kap. 2 a§	128	2,98%	138	3,11%	91	2,16%	98	2,23%
Totalt	4297		4436		4215		4396	

Nedan tabell visar hur stor andel av de kunder som har erhållit beslut enligt SoL 4 kap. 2 a § som har varit över 80 år.

Kunder över 80 år	2020		2021		2022		2023	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
4 kap. 2 a§	77	60,16%	87	63,04%	59	64,84%	57	58,16%

Omvärldsbevakning

En omvärldsbevakning har genomförts hos några av kommunerna i jämförelsenätverket R9. De kommuner som har granskats är: Linköping, Norrköping, Eskilstuna, Västerås, Uppsala och Jönköping. Det framkommer att två av dem, Linköping samt Jönköping, erbjuder förenklat beslutsfattande. Linköping har nyligen beslutat att höja ålderskriteriet från 75 år till 80 år, medan Jönköping likt Gävle har 65 år. Kommunerna Norrköping, Eskilstuna, Västerås samt Uppsala erbjuder inte förenklad biståndshandläggning utan hänvisar i stället till sin "fixarservice" som ett alternativ till att få visst stöd och hjälp utan beviljat bistånd.

Utvärdering

Det har från lagstiftaren framförts att förenklat beslutsfattande enligt SoL 4 kap. 2 a § skall utvärderas, men det har ännu inte publicerats någon sådan rapport. I dagsläget är det därför svårt att dra lärdomar och slutsatser utifrån ett nationellt perspektiv. Det har inte heller genomförts någon mer djupgående analys kring utfallet av förenklat beslutsfattande lokalt i Gävle kommun sedan dess införande 2019.

Slutsats samt vidare rekommendationer

Det är *möjligt* att en förändring där Gävle kommuns Kundtjänst skulle ta över ansvaret att registrera beslut enligt SoL 4.kap 2 a § i stället för biståndsenheten eventuellt skulle kunna vara mer kostnadseffektivt för Gävle kommun. Detta då dessa beslut inte föregås av en behovsprövning och således heller inte kräver en medarbetare med akademisk examen att administrera. Ytterligare en positiv bieffekt skulle vara att kunden även får

sitt biståndsbeslut direkt vid en första kontakt med Kundtjänst och således inte behöver invänta en kontakt med biståndshandläggare som kan dröja, ibland i flera dagar.

Då antalet kunder som har ansökt och beviljats insatser utifrån SoL 4 kap. 2 a § sedan dess införande 2019 är få till antalet (ca 2-3%) så innebär det att eventuella förändringar kring förenklat beslutsfattande sannolikt skulle ha en mycket liten effekt vad gäller ekonomiska besparingar i dagsläget.

Viktigt är dock att ha i beaktande att även om det hitintills varit få kunder som har ansökt om hjälp i hemmet enligt SoL. 4 kap. 2 a § så är ändå den potentiella målgruppen stor, särskilt utifrån hur kriterierna i dagsläget är formulerade. Det förefaller sig även naturligt att målgruppen ökar i takt med den demografiska utvecklingen i samhället. Således innebär det att även om kostnaderna för förenklad biståndshandläggning *idag* är marginella så skulle de på längre sikt kunna medföra ökade kostnader för Gävle kommun i den händelse att fler personer väljer att ansöka om detta bistånd.

Avslutningsvis har det framkommit att det inte gjorts någon utvärdering av förenklad biståndshandläggning sedan dess införande 2019. Det finns dock indikationer som tyder på att det finns otydligheter vad gäller syfte men även hur kriterierna idag är formulerade i riktlinjerna. En mer djupgående analys bör därför prioriteras vid eventuella förändringar av förenklad biståndshandläggning enligt SoL. 4 kap. 2 a §.

Magnus Höjjer

Sektorchef

Sektor Vårld